

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Edyta Demiańczuk-Komoń

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Marka Zajkowskiego,

w sprawie M. D.

skazanego z art. 286 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 23 października 2025 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 3 lipca 2024 r., sygn. akt II AKa 63/24

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 25 lipca 2023 r., sygn. akt II K 156/20,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania.**

Andrzej Stępka Eugeniusz Wildowicz Andrzej Tomczyk

[J.J.]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 25 lipca 2023 r., sygn. akt II K 156/20, skazał M. D. na łączną karę 2 lat i 2 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa: z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zb. z art. 231 § 2 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 24 czerwca 2020 roku); z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 15 listopada 2018 roku); oraz dwukrotnie z art. 271 § 1 k.k.

Po rozpoznaniu apelacji wniesionych przez obrońcę oskarżonego oraz przez prokuratora (na niekorzyść M. D.), Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 3 lipca 2024 r., sygn. akt II AKa 63/24, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł obrońca skazanego, który na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. zarzucił uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą, polegające na nienależytym obsadzeniu Sądu II instancji, w składzie którego orzekali: SSA X. Y., powołana do pełnienia urzędu postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia [...] 2019 r., nr 1130.[...].2019, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ustanowionej w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw;

- SSA X.1 Y.1, powołany do pełnienia urzędu postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia [...] 2022 r., nr 1130.[...].2022, na wniosek neo - KRS (uchwała numer [...] z dnia [...] 2021 roku) -

- co w dalszej konsekwencji doprowadziło także do naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania. Swoje stanowisko obrońca podtrzymał także na rozprawie kasacyjnej.

W odpowiedzi na kasację Prokurator Rejonowy Radom - Zachód w Radomiu wniósł o jej oddalenie jako niezasadnej.

Na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej poparł częściowo kasację obrońcy i wniósł o stwierdzenie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wobec udziału w składzie Sądu Apelacyjnego sędziego tego Sądu X.1 Y.1.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy okazała się być zasadna i zasługiwała na uwzględnienie.

Należało zgodzić się ze skarżącym, że w niniejszej sprawie doszło do wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., wynikającej z udziału w składzie Sądu, który wydał zaskarżony wyrok w dniu 3 lipca 2024 r., sędziego Sądu Apelacyjnego w Lublinie X.1 Y.1. Jednocześnie Sąd Najwyższy stwierdza, że brak jest podstaw do przyjęcia niespełnienia wymogów instytucjonalnej bezstronności sędziego tego Sądu - X. Y..

Uzasadniając wystąpienie bezwzględnej podstawy odwoławczej w ujęciu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., w pierwszej kolejności należy odwołać się do uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20, OSNKW 2020, z. 2, poz. 7), w której stwierdzono między innymi: „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (...) zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (...), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności” (teza 2 uchwały).

W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy stwierdził – „Oceniając zasadność wątpliwości co do bezstronności sędziego, sąd bierze pod uwagę wszelkie okoliczności, które mogą mieć wpływ na jej zachowanie. Mogą one obejmować powiązanie sędziego ze stronami sporu, okoliczności świadczące o uzależnieniu sędziego od określonych podmiotów zewnętrznych, w tym innych organów państwa

czy partii politycznych. Znaczenie może mieć przy tym sposób uzyskania określonych profitów lub awansów przez sędziego”.

Uchwała ta stanowi zasadę prawną i wiąże wszystkie składy orzekające Sądu Najwyższego [art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 622 - dalej w tekście uSN)], a odstąpienie od niej, do czego w tym wypadku dotychczas nie doszło, może nastąpić wyłącznie w trybie przewidzianym w art. 88 § 2 tej ustawy.

Skład Sądu Najwyższego rozpoznający niniejszą sprawę konsekwentnie staje na stanowisku, że nic w tym względzie nie zmienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, OTK-A2020, poz. 61 (*por. m.in.: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22; uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2002, z. 6, poz. 22)*). Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie, wyrok ten „wykracza poza zawarty w art. 188 Konstytucji katalog orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które z mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji uzyskują moc powszechnie obowiązującą. Wyrok ten nie uzyskał zatem mocy powszechnie obowiązującego orzeczenia i co oczywiste nie mógł uchylić uchwały 3 Izby SN (BSA I- 4110-1/20), ani przesądzić o jej obowiązywaniu. Stanowić mógł zatem jedynie wyraz określonego i niewiążącego poglądu prawnego tego organu” (*por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2022 r., I KO 79/21 oraz I KO 80/21; z dnia 18 stycznia 2023 r., IV KZ 59/21; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 maja 2023 r., V KK 17/12; z dnia 14 czerwca 2023 r., II KK 489/21*).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjętym na gruncie tej uchwały podkreśla się, że obok wskazania, iż dana osoba została powołana na stanowisko sędziego na wniosek nowo ukształtowanej KRS, konieczne jest także wskazanie na dodatkowe okoliczności, które świadczą o naruszeniu standardów niezawisłości i bezstronności sędziego, co w rezultacie może prowadzić do stwierdzenia wystąpienia przesłanki z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Innymi słowy, w razie pojawienia się wątpliwości co do bezstronności sędziego, należy je wyjaśnić przeprowadzając tzw. test, który może je wykluczyć lub potwierdzić (*por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 kwietnia 2022 r., V KK 491/21, LEX nr 3421900; z dnia 17 lutego 2021 r., IV*

KK 17/21, LEX nr 3121320; z dnia 18 listopada 2020 r., IV KK 290/20, LEX nr 3144843).

Stanowisko to zostało potwierdzone i wzmocnione w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego Izby Karnej z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2022, z. 6, poz. 22), gdzie zaakcentowano ponownie, że:

„1. Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3) nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust.1;

„2. brak podstaw do przyjęcia a priori, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.”.

W tym względzie istotne jest również stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który w wyroku Wielkiej Izby z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie Grzęda przeciwko Polsce (skarga nr 43572/18) przyjął, że „cały ciąg wydarzeń w Polsce [...] wyraźnie wskazuje na to, że kolejne reformy sądownictwa miały na celu osłabienie niezawisłości sędziowskiej, poczynawszy od poważnych nieprawidłowości w wyborze sędziów Trybunału Konstytucyjnego w grudniu 2015 r., poprzez przebudowę KRS i utworzenie nowych izb w Sądzie Najwyższym, po rozszerzenie kontroli Ministra Sprawiedliwości nad sądami i zwiększenie jego roli w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów” (pkt 348 wyroku). Stanowisko to podtrzymał Trybunał w wyroku z dnia 23 listopada 2023 r., Wałęsa przeciwko Polsce (skarga 50849/21).

Konsekwencją powyższych rozważań jest konstatacja, że w stosunku do osób, które przystąpiły do konkursów sędziowskich po dniu 17 stycznia 2018 r. upadło domniemanie niezawisłości i bezstronności sędziego nominowanego na wniosek nowej Krajowej Rady Sądownictwa, a ustalenie czy konkretny sędzia, który uzyskał nominację w opisywanych warunkach, nie jest stronniczy, wymaga przeprowadzenia dowodu bezstronności. Uwagi te prowadzą do wniosku, że brak bezstronności i

niezawisłości sądu, w składzie którego zasiadał sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w wadliwym procesie przed Krajową Radą Sądownictwa od 17 stycznia 2018 r., należy ustalić *in concreto*.

A zatem, dla przyjęcia istnienia przesłanki z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. konieczne jest wykazanie okoliczności, które w konkretnej sprawie przesądziły, że sędzia sądu powszechnego powołany przez wadliwie obsadzoną Krajową Radę Sądownictwa nie spełnia standardu sądu bezstronnego. Chodzi zatem o szczególne okoliczności uzasadniające w konkretnym przypadku odnoszonym do danego sędziego przypuszczenie, że gwarancje niezawisłości zostały w istotny sposób osłabione.

W ocenie Sądu Najwyższego, procedowanie przez Sąd Apelacyjny w Lublinie z udziałem sędziego X.1 Y.1 nie zapewniało stronom niniejszego postępowania jednej z podstawowych w demokratycznym państwie prawnym (art. 2 Konstytucji RP) gwarancji procesowych, którą jest prawo dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności). Powody takiej oceny są zbieżne z argumentacją Sądu Najwyższego wyrażoną w uzasadnieniach innych jego wyroków rozważających dochowanie przez skład sądu orzekającego z udziałem SSA X.1 Y.1 standardów związanych z prawem jednostki do sądu ustanowionego ustawą. W orzeczeniach tych test sędziego wypadł negatywnie, a nastąpiło to w kilkunastu następujących sprawach: II KK 351/23; II KK 251/23; II KK 575/23; II KK 503/23; II KK 169/24; II KK 134/24; II KK 308/24; II KK 356/24; II KK 168/24; II KK 527/24; II KK 131/25; II KK 204/25; II KK 147/25 i II KO 138/24.

Zaprezentowano tam szczegółową analizę prawną dotyczącą instytucjonalnego aspektu niezależności sędziego od innych niż sądownicza władz, ale także przeanalizowano przebieg kariery sędziego w strukturze wymiaru sprawiedliwości. Rozważania i oceny zawarte w tych judykatach podziela także skład Sądu Najwyższego orzekający w tej sprawie. Nie zachodzi zatem potrzeba szczegółowego ich powtarzania, a wystarczające jest odesłanie do treści tych argumentów.

Przypomnieć jedynie wypada, że sędzia X.1 Y.1 został rekomendowany Prezydentowi RP na stanowisko sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Lublinie uchwałą

nr [...] Krajowej Rady Sądownictwa z dnia [...] 2021 r. w przedmiocie przedstawienia wniosku o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w Lublinie, ogłoszonym w Monitorze Polskim z 2021 r., poz. [...]. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej powołał go na to stanowisko w marcu 2022 r.

Podkreślić trzeba, że do negatywnej oceny postawy Pana sędziego X.1 Y.1 przyczynił się głównie fakt, że udzielił pisemnego poparcia sędziemu Zbigniewowi Łupinie do sędziowskiej części zreformowanej KRS w czasie, gdy powszechną wiedzą także w środowisku sędziowskim był cel ustawowego przerwania kadencji prawidłowo funkcjonującej Krajowej Rady Sądownictwa oraz powołania na nowo organu o tej samej nazwie, pozbawionego konstytucyjnych cech, ale za to obsadzonego przez sędziów wyrażających pozytywny stosunek do działań organów władzy wykonawczej godzących w niezawisłość sędziowską. Było to wprowadzie przed wydaniem uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego oraz licznych orzeczeń tego sądu jak też orzeczeń organów międzynarodowych, jednak istota niekonstytucyjnych działań władzy wykonawczej zmierzającej do podporządkowania sobie sądów, była już ówczesnie powszechnie znana, była wyrażana również w formie uchwał i apeli przez środowiska sędziowskie.

Trafnie podkreślił Sąd Najwyższy w sprawie II KK 351/23 wskazanej powyżej, że w obliczu ówczesnego bojkotu środowiska sędziowskiego zmian mających na celu podporządkowanie Rady politykom, poparcie kandydata stanowi jasny i niebudzący wątpliwości wyraz aprobaty dla kierunku reform, jakie przygotowała rządząca wówczas większość parlamentarna. Z kolei w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 lipca 2025 r., w sprawie II KK 147/25, Sąd Najwyższy stwierdził – „Wskazane zachowanie musi być odbierane jako wyraz poparcia wyrażony przez tego sędziego [X.1 Y.1] dla utworzenia, przez siły polityczne mające większość parlamentarną, organu, który będzie decydował o nominacjach sędziowskich do sądów powszechnych, Sądu Najwyższego i sądownictwa administracyjnego. Oznacza to tym samym akceptację dla łamania Konstytucji RP i opowiedzenie się za nierespektowaniem trójpodziału władzy, który jest fundamentem funkcjonowania każdego demokratycznego państwa”.

Wdrożenie w niniejszej sprawie badania instytucjonalnej niezawisłości sędziego, którego wcześniej nakreślone ramy prawne i znajdujące oparcie w

orzecznictwie Trybunałów międzynarodowych standardy procedowania, mają obecnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego charakter utrwalony, spowodowało uznanie, że skład Sądu Apelacyjnego w Lublinie orzekający z udziałem sędziego X.1 Y.1, nie stanowił ustanowionego ustawą sądu dochowującego gwarancji bezstronności i niezależności wymaganych przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

W tej sytuacji, tak jak i w wypadku wcześniej przeprowadzonych testów, także w niniejszej sprawie stwierdzić należy, że wskazane okoliczności mogą wzbudzić w przekonaniu zarówno oskarżonego jak i postronnych osób, uzasadnione wątpliwości co do niezależności od czynników zewnętrznych sądu utworzonego z udziałem sędziego X.1 Y.1. Sąd taki był zatem nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Jednocześnie należy zaakcentować, że przedstawione stanowisko dotyczące sędziego X.1 Y.1 poddanego testowi, nie podważa w żadnym stopniu jego umiejętności zawodowych.

Wobec powyższego konieczne stało się w niniejszej sprawie uchylenie na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie. W toku ponownego postępowania Sąd w pierwszej kolejności powinien zapewnić rozpoznanie sprawy przez skład niebudzący wątpliwości co do instytucjonalnej bezstronności, a następnie dokona wnikliwej analizy zarzutów zawartych we wniesionych w sprawie apelacjach.

Natomiast jak już wcześniej podkreślono, brak jest podstaw do przyjęcia wątpliwości co do instytucjonalnej bezstronności sędziego Sądu Apelacyjnego w Lublinie X. Y.. Sąd Najwyższy także w kilkunastu sprawach dokonywał w omawianym kontekście oceny przebiegu kariery zawodowej sędzi X. Y. i każdorazowo wynik testów był pozytywny. Miało to miejsce w następujących sprawach: III KK 404/21; II KK 79/22; II KK 51/24; II KK 134/24; II KK 252/24; II KK 356/24; II KO 94/24; II KO 101/24; II KO 108/25; II KO 120/25; II KO 195/25 i II KS 17/22. W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że powołanie Jej na urząd sędziego Sądu Apelacyjnego w Lublinie miało związek wyłącznie z merytorycznymi osiągnięciami zawodowymi Pani sędzi, wysokim („niebagatelny”) stażem pracy, co łączyło się z dużym doświadczeniem w pracy orzeczniczej, a także pozytywną opinią kolegium

tego Sądu. Jak skonkludował Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 21 listopada 2022 r., w sprawie II KS 17/22 – „W konsekwencji powołanie tej sędzi na wspomniany urząd nie jawi się jako niezasłużone, w szczególności będące wynagrodzeniem postawy promowanej przez władze resortu sprawiedliwości i z tego powodu mogące rodzić wątpliwości co do obiektywizmu sędzi przy rozpoznawaniu spraw (...)”.

Mając zatem na uwadze wszystkie argumenty podniesione w powyżej wymienionych judykatach, także w niniejszej sprawie test zachowania przez sędzię X. Y. standardu niezawisłości i bezstronności wypadł pozytywnie.

Z tych wszystkich względów należało orzec jak w części dyspozytywnej wyroku.

[J.J.]

[r.g.]

Andrzej Stępka

Eugeniusz Wildowicz

Andrzej Tomczyk